

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатга олиниди
№ M02-2019
2019 йил

Ўзбекистон Республикаси Олий ва
ўрта маҳсус таълим вазирининг
2019 йил “д надоре” даги
1023-сонли буйруғи билан
тасдикланган

“Ўзбек тили ва адабиёти”
йўналиши бўйича олий таълим муассасалари педагог кадрларини кайта
тайёрлаш ва малакасини ошириш курсининг ўқув дастури

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ**
**ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ПЕДАГОГ ВА РАҲБАР
КАДРЛАРИНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ
ОШИРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ БОШ ИЛМИЙ - МЕТОДИК
МАРКАЗИ**

**АЛИШЕР НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЎЗБЕК ТИЛИ ВА
АДАБИЁТИ УНИВЕРСИТЕТИ ҲУЗУРИДАГИ ПЕДАГОГ
КАДРЛАРИНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ
ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРКАЗИ**

*Қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсининг ўқув дастури Олий
ва ўрта маҳсус, касб-хунар таълими ўнагашлари бўйича ўқув-услубий
бирланималар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашининг*

*2019 ийл 18.10. даги 5-сонли баённомаси билан
маъқулланган.*

Тузувчилар: “Ўзбекистонин миллӣ тикланинидан миллӣ юқсанлии боскичилда
олий таълим низифалари” модули: с.ф.д., проф. И.Эргашев, ф.ф.д., проф.
И.Саифизаров, ф.ф.д., проф. М.Қаххорова, с.ф.д., доц. Т.Алимардонов.

“Таълим-тарбия жараёниларини ташкил этишининг норматив-хўкукӣ
хужжатлари” модули: ю.ф.и., доц. В.Топилдинев, ю.ф.и., доц. Х.Тўйчиева,
доц. в.б. А. Раҳмонов.

“Педагогининг инновацион фаолиятини ривожлантириш” модули: п.ф.д.,
проф. Н.Муслимов, п.ф.д. М.Мирсолиева, п.ф.ф.д. Г.Ибрагимова, катта
ўқитувчи Р.Ишимхамедов, А.Турсаев, М.Матназарова, Н.Ҳакназарова,
М.Инназаров, Д.Қўшарбаев.

“Электрон педагогика асослари ва педагогининг шахсий, қасбий ахборот
майдонини тақомиллантириш” модули: п.ф.д., проф. Ф. Зокирова,
п.ф.ф.д.(PhD) М.Файзиева, п.ф.ф.д. (PhD) Т.Шоймардонов, уқитувчилар
А.Обидов, И.Чориев, А.Хошимов, Г.Отамуродов.

“Амалий хорижий тилин ўрганишининг интенсив усувлари” модули:
катта ўқитувчилар Ф.Бойсарисева, Н.Джабборова, Ш.Файзулаева,
У.Гиясова.

“Таълим жараёнини бошқаришда тизимли таҳтил ва карор қабул
қилинининг замонавий технологиялари” модули: т.ф.д., проф.
А.Юлданов, п.е.ф.и. Х.Алимов, ф.-м.ф.и., доц. В.Каримова.

Маҳсус фанлар бўйича:
п.ф.д., проф. Н.М.Эгамбердиева, ф.ф.и. Н.Абдураҳмонова, ф.ф.д., проф.
Ў.Болтабоев, ф.ф.д., проф. З.Холмонова, п.ф.д., проф. К.Йулдошев, п.ф.и.,
И.Азимова, ф.ф.д., ё.Одилов

Такризчилар:
п.ф.ф.д. (PhD) В.В.Нам, Пучон университети (Ўзбекистон),
(PhD). К.Робинсон, Техас университети (АКШ),
ф.ф.д. И.М.Азимов. Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва
адабиёти университети

Ўқув дастури Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети Кенгашининг қарори
били тасодиқка тавсия қилинган (2019 ийл 31.10.2019 даги 4 -сонли баённома).

КИРИШ

Дастур Узбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини кайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4732-сонли, 2017 йил 7 февралдаги “Узбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли, 2019 йил 27 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-5789-сонли Фармонлари, шунингдек 2017 йил 20 апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПК-2909-сонли карорида белгиланган устувор вазифалар мазмунидан келиб чиккан холда тузилган бўлиб, у олий таълим муассасалари педагог кадрларининг касб маҳорати ҳамда инновацион компетентлигини ривожлантириш соҳага оид илгор хорижий тажрибалар. янги билим ва малакаларни ўзлаштириш, шунингдек амалийтга жорий этиш кўникмаларини такомиллаштириши максад қилади.

Дастур доирасида берилётган мавзулар таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни кайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёргарлигига қўйиладиган умумий малака талаблари ва ўкув режалари асосида шакллантирилган бўлиб, унинг мазмуни Узбекистоннинг миллый тикланишдан миллый юксалиш боскичида олий таълим вазифалари, таълим-тарбия жараёнларини ташкил этишнинг норматив-хукукий хужжатлари, илгор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат, таълим жараёнларида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш, амалий хорижий тил, тизимли таҳлил ва қарор қабул килиш асослари, маҳсус фанлар негизида илмий ва амалий тадқикотлар, ўкув жараёнини ташкил этишнинг замонавий услублари бўйича сўнгги ютуклар, педагогнинг креатив компетентлигини ривожлантириш, глобал Интернет тармоғи, мультимедиа тизимларидан фойдаланиш ва масофавий ўқитишнинг замонавий шаклларини қўллаш бўйича тегишли билим, кўникма, малака ва компетенцияларни ривожлантиришга йўналирилган.

Кайта тайёрлаш ва малака ошириш йўналишининг ўзига хос хусусиятлари ҳамда долзарб масалаларидан келиб чиккан холда дастурда тингловчиларнинг маҳсус фанлар доирасидаги билим, кўникма, малака ҳамда компетенцияларига қўйиладиган талаблар такомиллаштирилиши мумкин.

Кайта тайёрлаш ва малака ошириш курсининг ўкув дастури қўйидаги модуллар мазмунини ўз ичига камраб олади:

I. Олни таълимнинг норматив-хуқуқий асослари.

1.1. Ўзбекистоннинг миллий тикланишдан миллий юксалиш боскичида олий таълим вазифалари

1.2. Таълим-тарбия жараёнларини ташкил этишининг норматив-хуқуқий хужжатлари

II. Илгор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат.

2.1. Педагогнинг инновацион фаолиятини ривожлантириш.

2.2. Педагогик квалиметрия.

III. Таълим жараёнларида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш.

3.1. Электрон педагогика асослари ва педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини такомиллаштириш.

3.2. Компьютер лингвистикаси асослари.

IV. Амалий хорижий тил.

4.1. Амалий хорижий тилни ўрганишнинг интенсив усуллари.

V. Тизимли таҳлил ва қарор қабул килиш асослари.

5.1. Таълим жараёнини бошкаришда тизимли таҳлил ва қарор қабул килишининг замонавий технологиялари.

5.2. Филологик тадқиқотларда тизимли таҳлил.

VI. Махсус фанлар.

6.1. Ўзбек филологиясининг замонавий йўналишлари.

6.2. Адабиёт ўқитиши методикаси.

6.3. Ўзбек тилини ўқитишининг психолингвистик асослари.

6.4. Семасиологиянинг долзарб муаммолари.

VII. Малакавий аттестация.

Курснинг максади ва вазифалари

Олий таълим муасасалари педагог кадрларини кайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш курснинг **максади** педагог кадрларнинг инновацион ёндошувлар асосида ўкув-тарбиявий жараёнларни юксак илмий-методик даражада лойихалаштириш, соҳадаги илгор тажрибалар, замонавий билим ва малакаларни ўзлаштириш ва амалиётга жорий этишлари учун зарур бўладиган касбий билим, кўникма ва малакаларни такомиллаштириш, шунингдек уларнинг ижодий фаоллигини ривожлантиришдан иборат.

Курснинг вазифаларига қўйидагилар киради:

“Узбек тили ва адабиёти” йўналишида педагог кадрларнинг замонавий касбий билим, кўникма, малакаларни такомиллаштириш ва ривожлантириш;

педагогларнинг ижодий-инновацион фаоллик даражасини ошириш;

мутахассислик фанларини ўқитиш жараёнига замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва хорижий тилларни самарали татбик этилишини таъминлаш;

махсус фанлар соҳасидаги ўқитишнинг инновацион технологиялари ва илғор хорижий тажрибаларни ўзлаштириш;

“Ўзбек тили ва адабиёти” йўналишида кайта тайёрлаш ва малака ошириш жараёнларини фан ва ишлаб чиқаришдаги инновациялар билан ўзаро интеграциясини таъминлаш.

Курс якунида тингловчиларнинг билим, кўникма ва малакалари хамда компетенцияларига қўйиладиган талаблар:

“Олий таълимнинг норматив-хукукий асослари”, “Илгор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат”, “Таълим жараёнларида ахборот-коммуникация технологияларини кўллаш”, “Амалий хорижий тил”, “Тизимили таҳлил ва карор кабул килиш асослари” модуллари бўйича тингловчиларнинг билим, кўникма ва малакаларига қўйиладиган талаблар тегишли таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни кайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёргарлиги хамда компетентлигига қўйиладиган умумий малака талаблари билан белгиланади.

Махсус фанлар бўйича тингловчилар қўйидаги янги билим, кўникма, малака хамда компетенцияларига эга бўлишлари талаб этилади:

Тингловчи:

- ўзбек филологиясининг долзарб муаммолари ва тараққиёт босқичларини;

- олий таълим муассасаларида адабиёт ўқитишнинг максади, вазифалари, мазмуни хамда уларни такомиллаштириш йўллари ва принципларини;

- ўзбек тилини ўқитишнинг психолингвистик асослари, максад ва вазифаларини;

- тил ўзлаштириш босқичларини;

- психолингвистик конуниятлар ва принципларни;
- энантиосемия – лисоний зиддиятининг типик кўриниши ва унинг юзага келиш омилларини;
- нуткнинг хосил бўлиши ва қабул қилинишига каратилган психолингвистик моделлар ҳамда матннинг тушунишидаги ўзига хосликларни;
- фольклор асарларини филологик тахлил қилиш йўлларини;
- ўзбек тилида лексик энантиосемия, энантиосемант, энантионим, конроним, псевдоантоним, омоантонимларнинг тузилиши ва унинг ўзига хосликларини;
- энантиосемия ходисасининг лингвистик мөхияти ва тилда акс этувчи энантиосемик маъноларини *бўлиши* керак.

Тингловчи:

- инновацион тадқик методларидан фойдаланиб бадий матнни тахлил килиш;
- ассоциатив ёндашув асосида тил ва адабиёт масалаларига ечим топа олиш;
- хотирада сўз шаклларини саклаб колиш.
- нутк механизмларини ўрганишга йўналтирилган ёндашувлар асосида тил чегараларини топиш ва қўллай олиш;
- ўзбек тилида лексик энантиосемиянинг турлари ва уларни нуткда намоён бўлишининг ўзига хосликларини фарқлай олиш;
- энантиосемиянинг антифразис, ирония, эвфемия, дисфемиядан фарқлай олиш *қўнижмаларига* эга бўлиши керак.

Тингловчи:

- ўзбек филологиясининг замонавий йўналишларда тадқикотлар олиб бориш;
- адабиёт сабокларида креатив технологияларни қўллай олиш;
- нуткий окимни ташкилий қисмларга ажратиш;
- миллый менталитетга хос жиҳатларни хисобга олган ҳолда бадий асарни тахлил эта олиш;
- ўзбек тилида лексик энантиосемиянинг турлари ва уларни нуткда намоён бўлишининг ўзига хосликларини фарқлай олиш *малакатарини* эгаллаши зарур.

Тингловчи:

- бадий тахлил кила олиш;
- креатив ёндашув асосида филолог тадқикотларни олиб бориш;
- ўзбек тилининг ўзлаштирилишига оид, она тили дарсларида тўрт лисоний малакани – эшитиб тушуниш, ўқиб тушуниш, оғзаки нутк ва ёзма нуткни шакллантириш;
- турли жанрлардаги асарларни филологик тахлил қилиш;
- тиллараро энантиосемик тахлил қилиш *компетенцияларига* эга бўлиши лозим.

Курс хажми

Кайта тайёрлаш ва малака ошириш курси 288 соатни ташкил этади. Бунда ўкув дастурининг 144 соат хажми ишдан ажралмаган мустакил малака ошириш шакллари асосида, 144 соати тўғридан-тўғри (бевосита) малака оширишининг бевосита шаклида ишдан ажраган холда амалга оширилади. Малака оширишининг бевосита шаклида бир хафтадаги ўкув юкламасининг энг юкори хажми 36 соатни ташкил этади. Аттестациядан муваффакиятли ўтган курс тингловчиларига Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги ПФ-4732-сон Фармони З-иловаси билан тасдиқланган давлат намунасидаги малака аттестати берилади.

“ЎЗБЕК ТИЛИ ВА АДАВИЁТИ” ЙЎНАЛИШИ БЎЙИЧА ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА МАЛАКА ОШИРИНИНГ КУРСИ ЎКУВ МОДУЛЛАРИНИНГ МАЗМУНИ

I. ОЛИЙ ТАЪЛИМНИНГ НОРМАТИВ ҲУҚУКИЙ АСОСЛАРИ

1.1. Ўзбекистоннинг миллий тикланишидан миллий юксалиш боекичида олий таълим вазифалари.

Ўзбекистон мустакил демократик тараккиётининг миллий тикланиш боекичида жамият ривожи ва таълим-тарбия соҳасидаги амалга оширилган вазифалар. Ўзбекистоннинг мустакил демократик тараккиёт йўли. Миллий тикланиш боекичи ва унинг ўзига хос хусусиятлари. Жамият ривожида демократия моделларининг хилма-хиллиги. Мамлакатимизда демократик ислоҳотлар ва фуқаролик жамиятини ривожлантиришининг асосий йўналишлари. Мустакил демократик тараккиёт йўлида эришилган ютуқлар ва муаммолар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев демократик ислоҳотларни изчил давом эттириш тўғрисида ва унинг амалий, конструktiv характеристи. Ўзбекистон тараккиётининг миллий юксалиш боекичида характеристлар стратегиясининг ишлаб чиқилиши ва унинг устувор йўналишлари. “Халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халқка хизмат килсинг” гояси. Халқ қабулхоналари ва виртуал қабулхоналар ҳамда Давлат хизматлари агентлигининг ташкил этилиши – мамлакатимизда демократик ислоҳотларни жадаллаштиришининг мухим омили сифатида. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевининг БМТ Бош Ассамблеясининг 72-Сессиясидаги нутқининг асосий йўналишлари.

Маъмурий ислоҳотлар концепцияси. 2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегияси. Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим, Халқ таълим ва Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциялари. Ўзбекистон Республикасида Оила институтини мустаҳкамлаш концепцияси.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаларида ижтимоий ривожланишининг устувор вазифалари.

Илм-фан ва таълим-тарбия – демократик жамият ривожланишининг энг зарурый асоси. Галабаълар ўртасида мизлий мустакиллик гоязлари асосида маънавий-ахлоқий ва тарбиявий ишларни олиб бориш принциплари. Ёшлар, оила, махалла, дин ва хотин-кизлар масалаларига оид давлат дастурларининг асосий йўналишлари. БМТнинг “Хотин-кизларга нисбатан камситишининг хар кандай шаклларига барҳам бериш тұғрисида”ти Конвенцияси. Халқаро нормалар ва хукукий стандартларга мувофик аёлларнинг хукукларини таъминлашда Хотин-кизлар қўмитасининг роли ва ваколатлари.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг ёшлар маънавиятини юксалтириши ва уларнинг бўш вактларини мазмунли ташкил этиш бўйича бешта муҳим ташаббуси.

1.2. Таълим-тарбия жараёнларини ташкил этишининг норматив-хукукий хужжатлари.

Жамиятда ижтимоий муносабатларни хукукий тартибга солини. Таълим соҳасини бошкарининг хукукий асослари. Олий ва ўрта маҳсус таълим соҳасини бошкарувни ислоҳ килиш ҳамда олий ва ўрта маҳсус таълим тизимига бошкарувни янги тамойилларини жорий этиш чора-тадбирлари.

Таълим соҳасига оид қонун хужжатлари ва уларнинг мазмуни. Педагог ходимларнинг меҳнат муносабатларини тартибга солини. Коррупцияга карши курашнинг хукукий асослари ва унинг олдини олиш омиллари. Коррупцияга карши курашиш соҳасидаги давлат сиёсанининг асосий йўналишлари. Таълим муассасаларида коррупцияни олдини олиш ва унга карши курашишининг хукукий ва маънавий-маърифий асослари. Халқаро меҳнат ташкилоти. Ўзбекистоннинг Халқаро меҳнат ташкилоти билан самарали ҳамкорлиги. Ўзбекистон ратификация килган Халқаро меҳнат ташкилоти конвенциялари. Олий ўкув юртлари профессор-үкитувчиларининг инсон хукуклари. Гендер муаммолари ва ўкув жараённида гендер-дифференцияланган хулк-атворининг таъсирини хисобга олиш масалалари.

Қонуности хужжатлари тушунчиаси ва уларнинг турлари. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий таълим тизимига оид қабул килган фармонлари, карорлари ва фармойнишлари. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Олий таълим тизимига тегишли норматив-хукукий хужжатлари.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлигининг таълим-тарбия жараёнини ташкил этишига оид норматив-хукукий хужжатлари. Давлат таълим стандартлари, Кадрлар тайёрлаш тегисли таълим (ихтисос) йўналиши бўйича давлат таълим стандарти. ўкув режалар ва фан

дастурлари ва уларга қўйиладиган талаблар. Ўқув режалари ва ўкув фанлари дастурларини такомиллаштириш тамойиллари. Ўқув юкламаларини режалаштириш ва уларнинг бажариллишини назорат килиш методлари. Олий таълим муассасаларида талабалар билимини назорат килиш ва баҳолаш.

Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларини давлат аккредитациясидан ўтказиш тартиби, таълим сифати назорати.

Таълим жараёнини ташкил этишда норматив-хуқукий хужжатларни кўллаш амалиёти хамда раҳбар ва педагог кадрларнинг конун ижодкорлиги ва ташаббускорлиги.

II. ИЛГОР ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА ПЕДАГОГИК МАҲОРАТ

2.1. Педагогнинг инновацион фаолиятини ривожлантириши.

Педагогика ва касб-хунар бўйича муомала килиш назарияси ва амалиёти. Таълим жараёни катиашчилари билан ўзаро муносабатларда этика нормалари ва нутк маданияти.

Инновацион жараёнлар ривожининг замонавий тенденциялари. Таълим сифатини оширишда ўқитувчининг инновацион фаолияти. Инновацион таълимда илғор хорижий тажрибалар интеграцияси. Кредит тизими. ECTS кредитлари: хусусиятлари ва тамойиллари. Ўқув режа ва фан дастурларини такомиллаштириши. Бакалавриат йўналишлари ва магистратура ихтисослари бўйича ўқув жараёнини ташкил этиш ва унинг сифатини таъминлашнинг замонавий методлари. Ўқув машғулотларининг ҳар хил турларини ўтказиш методикаси. Талабаларда танқидий фикрлашни шакллантириш, мустакил ишларини ташкил этиш. Иктидорли талабалар билан ишлаш.

Педагогнинг креативлиги инновацион таълимнинг мухим омили сифатида. Креатив фикрлашга йўналтирилган таълим технологиялари: кейс стади, лойиҳавий таълим, витаген, скампер, дизайн фикрлаш, синергетик таълим ва портфолио технологияларининг дидактик аҳамияти.

Педагогнинг инновацион фаолият натижаларини баҳолашга тизимли ёндашув. Педагогик фаолият натижаларининг сифат индикаторлари. Педагогнинг мустакил ўзини-ўзи касбий ривожлантириш стратегиялари. Педагогик квалиметрия.

2.2. Педагогик квалиметрия.

Педагогик квалиметриянининг максади, вазифалари ва муаммолари. Квалиметрия фани ҳакида тушунча, ривожланиш тарихи, фан тармоқлари, педагогик квалиметрия фанининг мақсади ва вазифалари. педагогик квалиметрия илмий-тадқиқот методлари.

Ностандарт тест-педагогик квалиметрия назорат ва баҳолаш технологияси сифатида. Халкаро баҳолаш дастурлари (TIMSS, PISA). Тестларнинг таърифи, таснифи, методологик асослари. Талабаларларнинг ўзлаштирган билим, кўнкима ва малакаларини назорат килиш ва

бахолашининг рейтингин назоратида кийинчилик даражаси турлича бўлган адаптив тест топширикларидан фойдаланиш йўллари. Халкаро бахолаш дастурлари (TIMMS, PISA) хакида умумий тушунчалар.

Профессор-ўқитувчиларнинг замонавий модели ва квалиметрик диагностикаси. Педагогик жараённинг модели ва квалиметрик диагностикаси. Халкаро бахолаш дастури мезонлари асосида тест топширикларнинг турлари ва уларнинг тавсифи. Тест топширигининг таркиби, мазмуни ва самарадорлигига кўйиладиган талаблар, репродуктив, продуктив, кисман-изланишли ва ижодий тест топширикларини тузиш.

III. ТАЪЛИМ ЖАРАЁНЛАРИДА АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ КЎЛЛАШ

3.1. Электрон педагогика асослари ва педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини такомиллаштириш.

Ахборот – коммуникация технологиялари ва уларни таълим жараённинг кўллашнинг дидактик имкониятлари, ахборот тизимлари, шахснинг таълим, тарбияси ва ривожланишида замонавий ахборот технологиялари ва тизимлари. LMS тизимлари – педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини такомиллаштиришининг воситаси. Web-технологиялар, унинг хусусиятлари ва таълим жараённинг фойдаланиш. Булутли технологиилар, Google булутли хизматларидан фойдаланган холда ўкув жараёнини ва ахборот таълим майдонини такомиллаштириш.

Педагогик дастурий воситалар (AutoPlayMedia Studio, CourseLab, iSpring Suite, Hot Potatoes ва бошк.) дан фойдаланиб мультимедиали ўкув курсларини яратиш.

Медиакомпетентлик, педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини Scopus, ScienceDirect, Mendeley тизимлари асосида такомиллаштириш.

3.2. Компьютер лингвистикаси асослари.

Компьютер лингвистикасининг шаклланиши ва ривожланиши. “Компьютер лингвистикаси ва NLP (Natural language processing)”да табиий тилини кайта ишлаш. Компьютер лингвистикасининг назарий ва амалий масалалари. Компьютер лексикографияси: тезаурус, онтология, корпус. Компьютер лексикографиясида маълумотлар базаси. Тезаурус ва онтология тушунчалари. Корпус лингвистикаси. Табиий тил технологияси. Компьютер морфологияси, синтактик парсинг. Формал тил назарияси. Морфологик тахлил килишнинг автоматик тизими. Синтактик парсинг тушунчаси.

IV. АМАЛИЙ ХОРИЖИЙ ТИЛ

4.1. Амалий хорижий тилни ўрганишнинг интенсив усуллари.

Хорижий тилни ўрганишдаги замонавий ёндашувлар. Коммуникатив методлардан самарали фойдаланиш. Хорижий тилни ўрганишда грамматиканинг ахамияти (грамматика ва лексика – В1, В2). Маданиятлараро мулокот компетенцияси (ўзбек ва хорижий тилда сўзлашувчи халқлар маданияти, урф-одатлари, анъаналари хакида чет тилида галира олиш). Соҳага йўналтирилган тил кўникмаларини ривожлантириш, мутахассислик фанларини хорижий тилда ўқитишни лойихалаштириш. Илмий тадқикотларга йўналтирилган тил кўникмаларини ўзлаштириш, илмий маколаларнинг резюмесини тайёрлаш, хорижий адабиётлар билан ишлаш. Хорижий мутахассислар билан мулокот стереотиплари. Электрон хатлар ёзиш, хорижий тилда тақдимотлар тайёрлаш. Тил кўникмалари диагностикасининг ассесмент технологиялари.

Кундалик ва ижтимоий хаётга оид мавзулар, тили ўрганилаётган мамлакатлар маданияти ва анъаналари, Ўзбекистон хакида, мамлакатимизнинг машхур инсонлари тўғрисида кискача маълумот, резюме тўлдириш, оммавий ахборот воситалари, маданий хордик телефонда сухбат, саёҳат ва туризм, транспорт соҳаси, кашифиётлар, санъат, фан ва таълим соҳаси, атроф-муҳитни муҳофаза килиш, даврнинг энг долзарб муаммоларини ўрганиш, мухокама ва таҳлил килиш.

V. ТИЗИМЛИ ТАҲЛИЛ ВА ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИШ АСОСЛАРИ

5.1. Таълим жараёнини бошқаришда тизимли таҳлил ва қарор қилишининг замонавий технологиялари.

Тизим, тизимли таҳлил ва тизимли ёндашувнинг мазмун-моҳияти. Олий таълим тизими: таркиби, мақсад ва вазифалари. Педагогик жараён ва унинг тузилмавий асослари. Ўкув фанлари мазмунни ва уларни ўқитишдаги изчиллик асослари. Педагогик фаолиятда муаммолар: бакалавриат ва магистратура таълим дастурларида изчиллик ва мослашувчанликни ташкилий ва методик таъминлаш; кадрлар буюртмачилари ва меҳнат бозори эҳтиёжларини хисобга олган холда ўкув режалари ва фанлар дастурларини шакллантириш; кадрлар тайёрлаш сифатига таъсир кўрсатадиган омиллар; таълим, фан ва ишлаб чиқаришни интеграциялаш; иктидорли талабаларни кидириб топиш, ташлаш ва улар билан ишлаш методлари. Тизимли фикрлаш.

Педагогик тизимда таҳлилий фаолият. Аналитик ва сифатли усуллар. Педагогик фаолиятда тизимли таҳлил усуллари.

Қарор қабул қилишининг мазмун-моҳияти, тамойиллари ва унга нисбатан бўлган ёндашувлар. Педагогик жараёнда қарор қабул қилишга куйиладиган талаблар, унинг турлари ва психологик жиҳатлари. Педагогик

фаолиятда карорнинг шаклланиши, қабул килиш боскичлари ва ижросини таъминлаш. Олӣ таълимда менежмент ва маркетинг асослари.

5.2. Филологик тадқиқотларда тизимли таҳлил.

Тушунча ва тамоиллар тизими. Тизимли таҳлилнинг тизимли ёндашувдан фарқли жиҳатлари. Аниқланмаганлик шароитида мубокил карор қабул килиш тизимли услуга асоси сифатида. Тадқиқот обьектини яхлит тушуниш ва тизимли таҳлилни ташкил этиш. Филологик тадқиқотларда тизимли таҳлил методикаси. Филологик тадқиқотларда тизимлилар. Структура ва тизим. Таҳлил жараённининг тизимли характеристи. Тизимли таҳлилнинг терминологияси асослари ва йўналишлари. Тизимли таҳлилда филологик терминлар идентификацияси. Тизимли таҳлилнинг шаклланиш ва ривожланиш боскичлари. Аналитик тадқиқотлар асосида тизимли таҳлилни ташкил этиш. Бадий матнга тизимли ёндашув. Таҳлил жараёнларининг кетма-кетлиги ва яхлитлиги. Адабиётшуносликка доир тадқиқотларда тизимли таҳлил тамоиллари. Тилшунослик тизими ва бадий матн тузилмаси. Тизимли таҳлилда услуга ва тизимлилар. Тизимли таҳлилда микдорийлик ва сифат, уларнинг нисбати ва бирлиги.

VI. МАҲСУС ФАНЛАР

6.1. Ўзбек филологиясининг замонавий йўналишлари.

Ўзбек филологиясининг долзарб муаммолари. Ўзбек филологиясининг тараккиёт боскичлари. Ўзбек филологиясининг замонавий йўналишларда тадқиқотлар. Филологик талқин муаммолари. Инновацион тадқик методлари. Бадий таҳлил. Бадий матн таҳлилида янгича ёндашувлар. Анторпроцентик парадигма йўналишлари. Психолингвистиканинг амалий аҳамияти. Лингвокультурологиянинг тилшунослик ва адабиётшунослик масалалари талкинидаги ўрни. Конгнитив тилшуносликнинг филологик таълимдаги аҳамияти. Тил ва адабиёт масалаларида ассоциатив ёндашув.

6.2. Адабиёт ўқитиши методикаси.

Олӣ таълим муассасаларида адабиёт ўқитишининг максади, вазифалари ва мазмуни ҳамда уларни такомиллаштириш йўллари ва принциплари. Компетентли таълим ва бадий таҳлил компетентлилигини шакллантириш йўллари. Турли жанрлардаги асарларни филологик таҳлил килиш оркали нуткий компетентликни ўстириш технологияси. Адабиёт сабокларида креатив технологияларни кўллаш йўллари. Креатив ёндашув асосида филолог тадқиқотлар. Ассоциатив ёндашув асосида тил ва адабиёт масалаларига очим топиш. Филологларда креатив компетентлилигини шакллантириш. Бадий асарни илмий таҳлил килишда тур ва жанр хусусиятларини ҳисобга олиш. миллий менталитетга хос жиҳатларни ҳисобга олган холда бадий асарни таҳлили. Фольклор асарларини филологик таҳлил килиш йўллари. Лирик асарларни ўрганиш самараодорлигига эришиш технологияси.

6.3. Ўзбек тилини ўқитишининг психолингвистик асослари.

Ўзбек тилини ўқитишига жараён нуткай назаридан ёндашиш ва маҳсул нуткай назаридан ёндашиш. Тил ўзлаштиришининг маҳсади. Тил ўзлаштириш боскичлари. Ўзбек тилини ўқитиши ўрганиш масалалари. Тил ўзлаштиришта таъсир этувчи омиллар. Психолингвистик конуниятлар ва принциплар. Сўз маъносининг ўзлаштирилиши, сўз шаклларинг хотирада сакланни, грамматик структуранинг ўзлаштирилиши, нутк яратилиши механизми, нуткнинг хосил бўлиши ва кабул килиниши даражалари ва бирликлари, нуткнинг хосил бўлиши бўйича психолингвистик моделлар, нуткнинг кабул килиниши бўйича психолингвистик моделлар, матиннинг тушунилишидаги ўзига хосликлар. Нуткий оқимнинг ташкилий кисмларга ажратилиши. Сегментация масаласи. Инвариант масаласи. Тилга оид ажратишлар. Чегараларни топиш ва кўллаш. Хотирада сўз шаклларини саклаш. Лисоний намуналарни хотирада саклаш. Нутк механизmlарини ўрганишга йўналтирилган ёндашувлар асосида тил чегараларни топиш ва кўллаш. Нутк механизмини ўрганишдаги ёндашувлар. Дислекция. Диаграфия. Ўзбек тилининг ўзлаштирилишига оид, она тили дарсларида тўрт лисоний малакани ёшлиб тушуниш, ўқиб тушуниш, оғзаки нутк ва ёзма нуткни – шакллантириш масалалари ва ўзига хосликлар.

6.4. Семасиологиясининг долзарб муаммолари.

Зиддият ва дунёни англаш. Тилда зиддиятнинг ифодаланиши. Энантиосемия – лисоний зиддиятнинг типик кўриниши ва унинг юзага келиш омиллари. Энантиосемия ходисасининг лингвистик мөҳияти ва тилда энантиосемик маъноларнинг пайдо бўлиши. Энантиосемия ходисасининг дунё тилшуюслик идаги талкини томонидан энантиосемик сўзларни омоним, антоним, полисемантик сўз ва бунинг сабаблари. Ўзбек тилида лексик энантиосемия, энантиосемант, энантионим, конроним, псевдоантоним, омоантонимларниң тузилиши ва ўзига хослиги. Энантиосемиянинг лексик ва фразеологик бирликлар орқали ифодаланиши: лисоний ва нуткий, номловчи ва баҳоловчи, тўлиқ ва кисман энантиосемия турлари ҳакида. Ўзбек тилида лексик энантиосемиянинг турлари ва уларни нуткда намоён бўлишинини ўзига хосликларни фарқлаш. Ўзбек тилида лексик энантиосемия: синхроник ва диахроник, лингвистик ва паралингвистик, грамматик ва грамматик бўлмаган энантиосемиялар. Фразеологик энантиосемия ва унинг турлари. Энантиосемиянинг нуткий намоён бўлиши. Энантиосемиянинг антифразис, ирония, эвфемия, дисфемиядан фарқи жихатлари. Тилларро энантиосемия.

VII. Малакавий аттестация

Тингловчиларнинг малакавий аттесташяси касбий, ўкув-методик ва илмий-методик фаолияти натижалари (электрон портфолиода кайд этилган

күрсаткычлари), яқуний тест синовлари хамда Аттестация комиссиясида битириув ишини химоя килиш асосида ўтказилади.

Амалий машғулотларни ташкил этиш бүйінча күреатма ва тавсиялар

Амалий машғулотларда тингловчилар ўкув модуллари доирасидаги ижодий топшириклар, кейслар, ўкув лойихалари, технологик жарабаңлар билан бөгөнгі вазиятти масалалар асосида амалий ишларни бажарадилар.

Амалий машғулотлар замонавий таълим услублари ва инновацион технологияларга аосланган холда ўтказилади. Бундан ташкари, мустакил холда ўкув ва ілмий адабиётлардан, электрон ресурслардан, таркатма материалдардан фойдаланиш тавсия этилади.

Мустакил малака оширишни ташкил этиши бүйінча күреатма ва тавсиялар

Мустакил малака ошириш қуидаги шақлларни үз ичиға олади: очик ўкув машғулотлари ва маҳорат дарсларини ташкил этиши; иктидорли ва истеъоддли талабалар билан ишлаш; ілмий конференцияларда маъруза билан катнашиш; ілмий журналларда маколалар чоң этиши; күргазма ва таңловларда иштирок этиши; ілмий лойихаларда иштирок этиши; ҳалкаро (импакт-факторлы) нашрларда маколалар өзлон килиши; ихтиро (патент), рационализаторлық таклифлари, инновацион ишланмаларга муаллифлик килиши; монография, муаллифлик ижодий ишлар каталогини тайёрлаш ва нашрдан чикариши; ўкув адабиётлари (дарслык, ўкув кўлланма, методик кўлланма)ни тайёрлаш ва нашрдан чикариши; фалсафа доктори (PhD) дарражасини олиш учун химоя килинган диссертацияга илмий раҳбарлик килиши.

Педагог кадрларнинг мустакил малака ошириш натижалари электрон портфолио тизимида ўз аксини топади.

Мустакил малака ошириш даврида педагоглар асосий иш жойи бүйінча педагогик амалийтдан ўтадилар. Педагогик амалийт даврида педагог асосий иш жойи бүйінча кафедранинг етакчи профессор-ўқитувчиларини 2 та ларсиини кузатадилар ва таҳлил киладилар хамда кафедра аъзолари иштирокида талабалар гурухи учун 1 та очик дарс ўтказади. Очик дарс таҳлили хамда педагог томонидан кузатилган дарслар хуносалари кафедранинг йигилишида мухокама этилади ва тегишли кафедранинг баённомаси билан расмийлаштирилади.

Дастурининг ахборот-методик таъминоти

Модулларни ўқитиши жараёнила ишлаб чиқилған ўкув-методик материаллар, тегишли соҳа бүйінча илмий журналлар, Интернет ресурслари, мультимедиа маҳсулотлари ва бошқа электрон ва көз вариандаги манбаалардан фойдаланилади.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асрлари

1. Каримов И.А. Ўзбекистон мустакилликка эришиш остонасида. - Т.:“Ўзбекистон”, 2011.
2. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халкимиз билан бирга курамиз. – Т.: “Ўзбекистон”. 2017. – 488 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараккиёт йилимизни катъият билан давом эттириб, янги боскичга куттарамиз – Т.: “Ўзбекистон”. 2017. – 592 б.

II. Норматив-хукукий хужжатлар

4. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2018.
5. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Конуни.
6. Ўзбекистон Республикасининг “Коррупцияга карши курашиш тўғрисида”ги Конуни.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июнданги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини кайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4732-сонли Фармони.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 2 февралдаги “Коррупцияга карши курашиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Конунининг коидаларини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2752-сонли карори.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги 4947-сонли Фармони.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 20 апрелдаги ПҚ-2909-сонли карори.
11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда иктисодиёт соҳалари ва тармокларининг иштирокини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 27 июнданги ПҚ-3151-сонли карори.
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Нодавлат таълим хизматлари кўрсатиш фаолиятини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 15 сентябрдаги ПҚ-3276-сонли карори.
13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 3 февралдаги “Хотин-қизларни қўллаб-кувватлаш ва оила институтини мустахкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5325-сонли Фармони.
14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг камровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2018 йил 5 июнданги

ПК-3775-сонли Қарори.

15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегиясини тасдиқлаш тұғрисида”ги 2018 йил 21 сентябрдаги ПФ-5544-сонли Фармони.

16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 июндаги “2019-2023 йилларда Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетида талаб юкори бұлған малакали кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва илмий салохиятини ривожлантири чоратадбирлари тұғрисида”ги ПК-4358-сонли Қарори.

17. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 майдаги “Ўзбекистон Республикасида коррупцияга карши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тұғрисида”ги ПФ-5729-сон Фармони.

18. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 11 июлдаги «Олий ва ўрта маҳсус таълим тизимиға бошқарувнинг янги тамоилларини жорий этиш чора-тадбирлари тұғрисида»ги ПК-4391-сонли Қарори.

19. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 11 июлдаги «Олий ва ўрта маҳсус таълим соҳасида бошқарувни ислоҳ килиш чора-тадбирлари тұғрисида»ги ПФ-5763-сон Фармони.

20. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий этиш тұғрисида”ги ПФ-5789-сонли Фармони.

21. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини кайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тұғрисида”ги 278-сонли Қарори.

III. Маҳсус адабиётлар

22. Ишмухамедов Р.Ж., Юлдашев М. Таълим ва тарбияда инновацион педагогик технологиялар.– Т.: “Нихол” нашриёти, 2013, 2016.–279 б.

23. Креативная педагогика. Методология, теория, практика. / под. ред. Попова В.В., Круглова Ю.Г.-3-е изд.–М.: “БИНОМ. Лаборатория знаний”, 2012.–319 с.

24. Каримова В.А., Зайнутдинова М.Б. Информационные системы.- Т.: Aloqachi, 2017.- 256 стр.

25. Информационные технологии в педагогическом образовании / Киселев Г.М., Бочкова Р.В. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Дашков и К, 2018. - 304 с.

26. Natalie Denmeade. Gamification with Moodle. Packt Publishing - ebooks Accoun 2015. - 134 pp.

27. Paul Kim. Massive Open Online Courses: The MOOC Revolution. Routledge; 1 edition 2014. - 176 pp.

28. William Rice. Moodle E-Learning Course Development - Third Edition. Packt Publishing - ebooks Account; 3 edition 2015. - 350 pp.

29. English for academics. Cambridge University Press and British Council

Russia, 2014. Book 1,2.

30. Karimova V.A., Zaynudinova M.B., Nazirova E.Sh., Sadikova Sh.Sh. Tizimli tahlil asoslari. – Т.: “O’zbekiston faylasuflar milliy jamiyatni nashriyoti”, 2014. –192 b.
31. Yusupbekov N.R., Aliev R.A., Aliev R.R., Yusupbekov A.N. Boshqarishning intellectual tizimlari va qaror qabul qilish. –Toshkent: “O’zbekiston milliy ensiklopediyasi” DIN, 2015. -572b.
32. Diane Belcher, Ann M. Johns, Brian Paltridge. New directions in English for specific purposes research. The University of Michigan Press. 2011.
33. G’ulomov S.S., Begalov B.A. Informatika va axborot texnologiyalari.– Т.: Fan, 2010.
34. Исаилов А.А. Жалалов Ж.Ж, Саттаров Т.К, Ибрагимходжаев И.И. Инглиз тили амалий курсидан ўкув-услубий мажмуа. Basic User/ Breakthrough Level A1/-T.: 2011.
35. Махмудов И. Бошқарув профессионализми: психология таҳлил. – Т.: “Академия”, 2011.
36. Болтабоев Ҳ. Адабиёт энциклопедияси. – Т.: “Мумтоз сўз”, 2015.
37. Сирожиддинов Ш. Ўзбек мумтоз адабиётининг фалсафий сарчаймалари. -Т.: “Янги аср авлоди”, 2011.
38. Каримов Б. Абдулла Қодирий ва герменевтик тафаккур. –Т.: “Akademnashr”, 2014.
39. Юсупова Ш. Ўзбек тили ўқитиш методикаси (амалий ва лаборатория машгулотлари учун ўқув қўлланма). – Т.: Ўзбекистон миллий кутубхонаси, 2012.
40. Юсупова Ш. Она тили ўқитишида интерфаол усувлар ва компьютер дастури (ўкув-услубий қўлланма). – Т., 2013.
41. Йўлдошев Р.А. Ўзбек тили дарсларида ўқувчиларнинг оғзаки нуткини уларни кўп ганиргириш оркали ўстириш методикаси (монография). – Т.: “Фан ва технология”, 2012. -214 6.
42. Elaine Showalter: Teaching Literature. Blackwell Publishing Ltd, 2010.
43. Toutant Marc. The last Timurids’s Culture: Study of Imitation Practice through the case of Alisher Navai (1441-1504)’s Khamsa, 2014.
44. Barthes Roland. A propos de deux ouvrages de Claude Levi-Strauss: Sociologie et socio-logique // Informations sur les Sciences sociales. UNESCO, dec. 2012. 1, 4.
45. Ruwet N. L’analyse structurale de la poesie // Linguistics, 2, dec. 2013.

Интернет сайтлар

46. Узбекистон Республикаси Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги:
www.edu.uz
47. Бош илмий методик марказ: www.bimm.uz
48. www.ziyonet.uz
49. Infocom.uz электрон журнали: www.infocom.uz
50. www.tdpu.uz
51. www.pedagog.uz
52. tdpu-intranet.ped
53. www.nuuz.uz

"ИНДАСТИРИЛДИК" АД

Олий таълим тизими неготига разбир
қадардиккабати хузуридан ва уларниң
машъияттоси оғириниң қызметтини
Барномалари жарнадирилди.

Директор: Т.И.Ибомарданов
2019 й.

"КЕЛИНИЛГАН" АД

Қадрларни кайта тайёрлаш ва малакасини
оницишини тапкил этиши хамда
муофикалаштириш бошкармаси
бошкарма бошлиги

Ф.Т.Эсойбобоев
2019 й.

М.У.

Алишер Навоиј иномидаги Тошкент давлат
ўзбек тили ва алоҳисти университети

Ректор: Ш.С.Сирожиддинов
2019 й.

М.У.

Алишер Навоиј иномидаги Тошкент давлат ӯзбек
тили ва алоҳисти университети хузуридаги
офицер қадрларни кайта тайёрлаш ва уларниң
малакасини оғириниң тармок маркази

Директор: Н.М.Эгамбердинева
2019 й.